

KIÁLTO SZÓ

TARTALOM

Járosi Andor: Az erdélyi sajtó felelőssége. IGY SZÓL AZ ÚR. Szabó Zoltán: Keresztelő János bizonyágtételei. — T. S.: Kecskeméthy István hetvenéves. Kós Károly ötvenéves. — I. L.: A református sajtó helyzete és követelményei. — Dávid Gyula: A magyar falu és elnemzetietlenedés kérdése. — Sajtó és közvélemény. — Biró Sándor: Emlékezzünk a régiekről. — Nevelés. — László Dezső: Az erdélyi katolikus folyóiratokról. — Farkas J.: Bergson új könyve. — FÉRFISZÖVETSÉGI MUNKA. Merre és hogyan? — Felhívás HIREINK.

SZERKESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1934

Most jelent meg!

Most jelent meg!

Hit és szolgálat.

(A keresztyén sáfárság kis könyve.)

Ára 8 lei.

Megrendelhető az IFJU ERDÉLY kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

Megjelent!

Megjelent!

DR. MUSNAI LÁSZLÓTÓL

Szenczi Molnár Albert

Ára 12 lei.

Megrendelhető az IFJU ERDÉLY kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

Megjelentek!

Megjelentek!

**A vasárnapi iskolák növendékei részére a legújabb
művészi kivitelű**

Vasárnapi iskolai szorgalmi képek.

Az „Ifjú Erdély“ kiadóhivatala egyelőre két sorozattal indult meg. Minden sorozat tiz képet tartalmaz, amelyek kép-magyarázó szöveggel és bibliai mondásokkal vannak ellátva. Az első sorozatba fel vannak véve: Kálvin János, Luther Márton, Zwingli Ulrik, I Rákóczi György, Bethlen Gábor, Károli Gáspár, Szenci Molnár Albert, Bod Péter, Bolyai Farkas és Szegedi Kis István arcképei, míg a második sorozatba az erdélyi református templomok, valamint a Bethlen-kuria lettek felvéve.

Egy darab kép ára 1 Leu. A 20 képet tartalmazó két sorozat ára 20 Lei. -- A portó külön számíttatik fel.

Megrendelhető az IFJU ERDÉLY kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

KIÁLTÓ SZÓ

Szerkeszti: DR. TAVASZY SÁNDOR // Főmunkatársak: BIRÓ SÁNDOR, LÁSZLÓ DEZSŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

VIII. ÉVFOLYAM

1934. MÁRCIUS 1.

3. SZÁM

Az erdélyi sajtó felelőssége.

Ezerkilencszázharmincegyben, tehát a legközelebbi múltban megjelent egy kis, százharmincszáznegyven oldalas német könyv; címe: *Az internacionális újságügy*, írója: Dr. Karl Bömer. A könyv két nagy részre oszlik. Az első a leíró, a második a statisztikai rész. A leíró részben szó van az internacionális újságügy typológiájáról, a csoport-, tömeg-, államsajtóról általában, azután részletekben a német, osztrák, svájci, francia csoportosajtóról; majd az angol és amerikai tömeg, végül az olasz és orosz állami sajtóról. A statisztikai részben az internacionális hírszerzés hálózatát, a vezető hírirodát, újságok kimutatását kapjuk, tehát bepillantást nyerünk a világsajtó hírszerzésének módozataiba, feltételeibe. Aki elolvassa ezt a nagyszerű kis rendszeres könyvet, természetesen azonnal megpróbálja a felsorolt kategóriák valamelyikébe beosztani az erdélyi magyar újságokat, napilapokat. Nem vagyok barátja annak a frázisnak, mely a rendszeres munkával szemben vidám könnyelműséggel és felelőtlen cinizmussal szinte bohém örömmel dalolja, hogy szürke, elégtelen minden elmélet és zöld az élet aranyfája, hiszen ezt a gondolatot Goethe Mefisztóval mondhatja s így a félrevezetésnek a frázisa, de az is bizonyos, hogy nehéz dolog az erdélyi sajtó egyes termékeit egy a valóságból kiinduló rendszerbe is beiktatni, illetve csak annyit is megállapítani, hogy melyik csoport lényeges jegyeit jellemzik egyes lapjainkat. A csoportosajtó bizonyos szellemi vagy anyagi érdekcsoport szócsöve. Tehát egy gazdasági vagy politikai párté, esetleg felekezeti, szellemi irányzaté. A tömegsajtó tömegek érdeklődésére utazik s bizonyos döntő eseményeknél is lehetőleg neutrális akar maradni. Az állami sajtó diktatórikus jellegű vezetés alatt áll. Hová osszuk be lapjainkat, melyik csoportba?

Lapjaink bizonyos érdekcsoport szolgáltatásában állnak, de ugyanakkor igyekeznek kielégíteni a tömeget, tehát egyszerre jön lapjaink-

ban az etikus színezetű vezércikk s a komisz operette szép szavakkal való kindlása; az aszszonyrovatban tisztos, hagyományos családi életre biztatgatnak, a színes riport pedig szentimentális hangon vádolja a társadalmat egy egészen egyszerűen magyarázható házasságtörésért, indokoltá téve ú. n. társadalmi szempontból minden bűnt. Az bizonyos, hogy magyar sajtónk legjobb akarata és indulata szerint áll egyházaink, iskoláink, intézményeink szolgáltatásban s ha panaszkodunk, hogy valamiről nem írt, ott rendszerint mi vagyunk hibásak. A világon talán alig van hely, ahol olyan előzékenységgel és szolgálatkészséggel állana sajtó az egyház és iskola a magyarság szolgáltatásban, csak a szempontok tisztasága, kizárólagossága, biztonság hiányzik. Nálunk nem lehet luxus, szórazkodás a sajtó, nem is lehet kétfelé sántikáló, mindenkire s mindent kielégítő organum. Az erdélyi sajtónak éreznie kell a felelősségét! Úgy kell egy nemzetépítő politikának, minden jó gondolatnak és akaratsnak a szolgáltatásban állania, hogy megérezzék rajta az, hogy öntudatosan veszi ki részét a magyarság szolgáltatásból, építéséből, védelméből. Nem a pénzünkért kell kívánnunk ezt, hanem nagy etikai célok érdekében. Felelősségről az tud, aki egységes, határozott célról tud. Minden lapnak egyetlen vonala lehet, nem keresheti szempontjait, nem dolgozhatik relativitásokkal. A vezércikktől a hirdetésig kell egyetlen hangnak lennie s ha védeni és építeni akar, nem deklamálhat egyszerre ethoszt és pornografiát. Irányítóknak kell lennie, céltudatosnak. De nem abban az értelemben, hogy a tömegből vegye ki azt, hogy a tömeg mit kíván, hanem azt kell néznie, hogy mit kíván a magyarság egyetemes létéréke. Ez eleve meghatározza az anyagot, arányokat, előadási módot, formát, hangot, hangsúlyt.

Az erdélyi sajtó komoly orgánumait nézve az első pillanatban feltűnik az említett kettősség és ez a kettősség utal talán nem is annyira

a felelősségtudat hiányára, mint inkább valami szomorú gyávaságra. Ujságjaink írógárdájának személy szerint van néhány igazán nagyszabású, bátor, megfélemlíthetetlen katondja. Gondoljunk csak Spectatorra, Szentimreire, Szász Endrére, Kacsó Sándorra és másokra; de ha arra a lappolitikára gondolunk, mely lapjaink életlehetőségét csak úgy látja biztosítottnak, hogy tömegizlést kell szolgálnia s így igenis hasábot ad „szenzáció”, ostoba riportokra, mert ez kell a közönségnek vagy napokon át foglalkozik házassági, családi botrányokkal, vagy éppen rablógyilkosságokkal, akkor mindjárt látjuk, hogy itt van a nagy baj, az erkölcsi gyávaság. Mert erkölcsi gyávaság az, hogy nem tudnak szakítani a babonával, hogy meg kell alkujni a szenzációéhséggel s egy alantos izléssel. De babona is az, hogy kell adni erkölcsileg züllesztő, színes riportot. Erdélyi lapközönségünk nevelés alatt áll, irányításra szorul s úgy kell bánnunk vele, mint a gyermekkel, akinek a kezéből kivesszük a ponyvát és selejtést, de ugyanakkor adunk helyette jobbat. A jobb nem szükségképpen unalmas! Az erdélyi sajtó nyugodtan rábízhatná magát jó lelkiismeretére. Hogy minden komoly organum az erdélyi magyarság őszinte szolgálatában akar állni, az nem kétséges, de hogy bátorsága nincs felelősségteljesen ethikaivá válni, az is bizonyos. Pedig üzletnek is bizonyosan jobb lenne. Hiszen a felelősség azt jelenti, hogy őpolni, védeni, gazdagítani, erősíteni akarom az életet. Már pedig egészségesnek, betegnek is ősztönös mozdulata, hogy nem a pocsolyából merít vizet, hanem a tiszta forrásból. Magyarságunk élni akar, boldog az, aki rávezeti az életre és boldog az, aki felelősségteljesen, öntudatosan teszi ezt. De kell is ezt tennie s nem szabad lealjasodnia odáig, hogy jeladva eredeti hivatását útvesztővé váljék. A jó érdekekben lehetnek az utak különbözők, de jaj nekünk, ha elejtve a felelősségtudatot közömbössé válnak lapjaink az erkölcsi ítélet finom élével szemben. Az élet előlép a maga parancsaival s higyjük el, nem életérdek parancsolja a megalkuvást, gyávaságot, közömbösséget. Az élet virulni akar és akar virulni!

A Brassói Lapok kezdte tudtommal azt a jó üzletet, hogy a felelősségtudat teljes félredobásával olyan néplapot inultott, melybe áttette a főlap „szenzációit”, kiegészítette még egy pár szenzációval s üzleti felelősségének teljes tudatával elárasztotta népünket egy szennyáradattal. Meg kellene próbálni a másik utat! Dobja ki valamelyik komoly lapunk magából a kétes értékű, illetve kétségtelenül értéktelen szennyhíreket s a megmaradt értéket egészítse ki felelősségének tudatában még egy csomó értékes irással s bizonyos, hogy meg lesz az üzleti siker is. Ez próbája lenne az egész erdélyi sajtó egy új életlehetőségének és hiszem, bebizonyulna, hogy érdemes felelősségteljes lappolitikát csli-

nálni még — üzleti szempontból is. Erdélyi irányító magyar rétege felelősségének tudatában követelheti a felelősségteljes magyar sajtót!

JÁROSI ANDOR.

„IGY SZÓL AZ ÚR“

Keresztelő János bizonyágtételei.

1. Az Isten báránya.

János ev. 1: 29.

Keresztelő János előbb tagadólag tesz bizonyosságot: „Nem én vagyok a Krisztus!” Az újabb kérdésre csodás alázatossággal felel: „Én kiáltó szó vagyok a pusztában!” Prédikál, harcol, fedd, buzdít, megtérít, keresztel, a közeledő Jézusért él, ám a munka dicsőségéből semmit a maga részére nem követel, számára a Jézusért való szüntelen munka és szolgálat jelenti az életet.

Egyik napon végre maga Jézus megy hozzá a pusztába, szive nagyot dobban és boldog bizonyossággal szól: „Ime az Istennek ama báránya!” Egy pillanatra megáll körülötte a munka, a szegények, betegek, bűnösök az érkező felé néznek, egy férfiú közeledik, arcán a bárányszelídség békességével, szemében ragyog a szeretet, szólanul is csupa jószág és engedelmesség. Megfog a hallgatagságával, csendjével. János szivéből kitör az öröm: Ő az, akit a próféták megjövendöltek, akit Ésalás által ígért az Úr, „aki elveszi a világ bűneit!”

Mennyi kétségbeesett küzdelem a bűn ellen, mennyi áldozat azért, hogy az ember a bűntől szabadulhasson! Mind hiába! A pusztába kiteszített bárány nem vitte magával a nép bűneit, a külső áldozatok árán nincs szabadulás, ceremóniák nem biztosítanak győzelmet a bűn ellen, a mindenben csalódott ember számára Jézus hozza a kegyelmet, a bocsánatot.

Jézus önként vállalja a bűn átkát, magára veszi a világnyomort, a keresztet és vére hullásával bizonyít. A bárány szelídsége, a csendes engedelmesség az „elvégeztetett”-ig vele voltak és egyetlen áldozatával kegyelmet, örökéletet biztosított a hívők millióinak.

Jaj nekem ezért a tenger áldásért, én eddig csak hálátlansággal, hitetlenséggel fizettem!

Szabó Zoltán.

„Legyünk tisztában és legyen tisztában első sorban az új magyar nemzedék, az ifjúság, hogy az erdélyi magyarság sorsa leginkább a magyar falutól függ. Ha ő megmarad, megmarad a magyarság, ha ő elpusztul, elpusztul a magyarság. Nekünk tehát minden más feladatot ez alá a legfőbb alá kell rendelnünk: megtartani a magyar falut.”

Dr. MAKKAI SÁNDOR.

Kecskeméthy István hetvenéves.

Alig volt harmincéves, amikor Kecskeméthy István, a baranyai magyar dtjött a Kirdly-
hágón s tanszéket foglalt, mint theologiai tanár a legerdélyibb városban: majd
alig egy év után Azóta negyven esztendő telt el s a harcos ifjúból öreg ember
lett, test szerint, de lélek szerint megmaradt ma is harcosnak és ifjúnak. Úgy jött Erdélybe,
mint „nyugati magyar“, mint aki nem ismerte Erdély „nyugatiságát“, tehát úgy jött,
mint missziói területre. Itt azonban, egész életén át tartó harcok között hamarosan kiderült,
hogy ő az igazi „keleti magyar“. Kecskeméthy István öntudatában negyven esztendőn át
végbement és ékesen kialakult a keleti magyar fölényes önérzete. Alázatos, de büszke;
mélyenérző, de világoslátású; misztikus hajlamu, de biztos ítéletű; a múlthoz makacsul
ragaszkodó, de szakadatlanul forradalmi; hívő, de elszánt ellensége minden felekezeties-
kedésnek. Sajátosan ázsiai keleti magyarságából következnek azok a tulajdonságai is,
amelyek annyi összeütközést idéztek elő negyvenéves erdélyi közpályáján. Ezeknek fogla-
latát abban látjuk, hogy Kecskeméthy István annyira karakán magyar volt mindig, hogy
sohsen használta fel a mások tapasztalatait, hanem „a saját kárán tanul a magyar“
elvénél fogva mindig csak a saját tapasztalatait drán akart eljutni élete, magatartása
igazságához. Ezért nem volt soha és ezért nem tud ma sem igazán erdélyi magyar
lenni: nem szeret körültekinteni, megvet minden vigyázatosságot! De nem is tud és nem
is akar „nyugati“ szellemű magyar sem lenni. Jóllehet, mély és eredeti műveltségű ember,
de ma sem hiszi el, hogy a tudományhoz, különösképpen a theológiához pl. a német is
ért legalább annyira, mint a magyar! Hogy sokra vitte az is, ezt immel-dmmal még
elfogadja, de hogy a magyar sokkal többre tudná vinni, mint amennyire vitte eddig, ha
a viszonyok megengednék, erről megingathatatlanul meg van győződve. Ezért nem szereti
a nyugati keleti szellemű erdélyi magyart. Lehetetlennek tartja a két szellem egyesítését
és kóros megalkuvásnak veszi azt. Mi, erdélyiek, mély tisztelettel és szeretettel
köszöntjük az ő-erdélyit, Kecskeméthy Istvánt és kívánjuk, hogy sok
közepette, mint égő lármafa lobogjon sokáig közöttünk és előttünk! (T. S.)

Kós Károly ötvenéves.

Különös találkozás a dolgoknak, hogy az évfordulót ünneplő Kecskeméthy és Kós neve
egymásután következik lapunk hasábjain. Mint erdélyi szellemű lap, nem tudunk meg-
emlékezés nélkül elmenni emellett a név mellett sem. A sokszinű és ellenmondásoktól feszülő
Kecskeméthy és Kós egyénisége ugyanazon alapanyagból van felépítve. Nem hiába voltak
ők politikai sorstársak. Míg azonban Kecskeméthyben a theologiai tudományosság háttérbe
szorította a költői és művészi hojlamot, addig Kósban a politikai hajlam sem tudta
elfojtani a művészi arravalóságokat. Kós izig-vérig művész, de nemcsak magyar művész,
hanem erdélyi magyar művész. Majd, ha valaki valamikor végérvényesen összegezni fogja
az erdélyiség mivoltát, lehetetlen lesz azt a Kós művészi egyéniségének és alkotásainak
tanulmányozása nélkül elvégeznie. Annyira erdélyi, hogy még ez a fogalom is igen tág
az ő jellemzéséhez. Kós erdélyi magyar! Csak ez a körülírás és csak ez a
határolás elégséges az ő személyleírásához. Amint írásokkal, rajzokkal, művészi tervekkel
és könyvekkel vastagra nőtt láskával, csapzott hajjal és térdig sáros lábbal végigkarikázkik
a azt hinnéd, hogy valami garaboncs diák, aki valahonnan a Vlegyásza tetejéről
szabadult el. A havasok tiszta, üdítő új levegőjét, de egyszersmind a hideg, kellemetlen
metsző szelét is hozza magával mindig írásaiban és közéleti felfogásában. Sokszor meg-
botránkoztam a száján, a tettein és az állásfoglalásain, de magamban mindig meg tudtam
érteni, mert az ellenmondások szorongató viharában élő tragikus erdélyi lélek megnyilat-
kozását kellett felismernem azokban. A nyugati műveltség szellemén nőtt fel, az csiszolta
ragyogóvá a lelkét és mégis egész életében azt művelte, hogy elnyomta ennek Géniuszát,
hogy szabad utat tudjon nyitni az ősi erdélyi magyar Géniusznak. Igazi szépíróes lélek,
aki ékes szép templomokkal, iskolákkal, muzeumépületekkel és más közházakkal ékesítette
fel azt a földet, amelyet náldánál csak kevés ember szeret jobban. Hogy mennyire szereti
ezt a földet és ennek minden népét, azt azzal tudta megbizonyítani, hogy volt benne
erős lélek arra, hogy amikor mások, seregek innen el tudtak menni, ő a seregekkel
szembejött, vissza... ide, ahol mégis csak nehezebb és gondterhesebb a magyar élet...!
Isten áldja meg őt az emberi kor végső határáig! (T. S.)

A református sajtó helyzete és követelményei.

Ahogy most hirtelen összeszámolom, Romániában összesen 16 református lap jelenik meg. Ezek közül kettő a két egyházkerület hivatalos lapja, négy szól a lelkészeknek, amelyek közül egy a lelképásztori és nevelői munka számára iratlik, egy az igehirdetés szükségéi ellátására, kettő pedig vegyes karakterű. A többi tíz megszlik olyanformán, hogy kielégítse mindazokat az igényeket, amelyeket az intelligens egyháztagok, a nőszövetségek tagjai, az ifjuság (itt kettő, egyik a falusi ifjuság számára), és a gyermekek támasztanak s amit a nép támaszt az egyházi sajtóval szemben. Külön lapja van a regáti reformátusságnak és külön egy a külmiszióknak. A királyhágómelléki egyházkerületre a 16 közül három esik, ezek közül egy gyülekezeti lap, a másik hivatalos, a harmadik a többi igényeket akarja szolgálni, magába foglalván mindenkinek a magáét.

Ha megakarjuk tudni, hogy a folyóiratoknak és lapoknak ez a száma sok-e vagy kevés a romániai reformátusság számára, azt kell megkérdeznünk, hogy van-e szükség ennyire, vagy esetleg többre van szükség? Ebben azt kell meggondolnunk, hogy a református egyháztagjainak érdeklődését, igényeit kielégítik-e ezek, vagy nem. Ha ezt a kérdést fellesszük, feltűnik, hogy míg a korosztályok számára alakult lapoknál minden korosztály számára csak egy (az ifjuságnál kivéve a tisztán falusi ifjuság számára készült lapot), lap jelenik meg, míg a két hivatalos lap megjelenését igazolja a két kerület különállása, nem indokolt az, hogy a 800 lelkész számára négy lap áll rendelkezésre, míg ugyanennyinél jóval nagyobb számú ifjuság, nőszövetségi tagok, világi férfiak, gyermekek számára csak egy egy lapot látunk megjelenni. Ez a tény meggondolásra méltó, mert ebben rejlik egyik jele annak, hogy a mi életünkben a kellő ökönmia, mint sok mindenben, ebben is hiányzik. Mert míg a többi lapokat mind elláthatja a maguk speciális közönsége, sajátos olvasótábora, addig a lelkészek képtelenek négy lapot fentartani. Nem akarunk most ezeknek a lapoknak kérdésével foglalkozni csak rámutatunk arra, hogy a kellő biztosítás hiánya itt is érvényesül.

Ha a lapok olvasóinak számát vesszük tekintetbe, a legbővebb számítás szerint, kivéve ezekben a hivatalos lapokat, amelyek előfizetés szempontjából nem jönnek tekintetbe, 18 000 re lehet tenni összesen az előfizetők számát. Ha ehhez hozzávesszük, hogy ugyanazon lapot többben is megrendelik, akkor ezt a számot nem becsülhetjük többre 12—13 ezernél. Ez azt jelenti, hogy az erdélyi, illetve romániai református sajtó 13 ezer emberhez juttatja el az egyház üzenetét különféle formában, vagyis minden 63-ik református ember olvas református lapot. Ha pedig a lelkészek lapjait ki-

kapcsoljuk, még rosszabb arányt kapunk, mert a lelkészek azok, akik leginkább járatták még azokat a lapokat is, amelyek nem speciálisan hozzájuk szólanak. Ha ez így van, a meglevő lapok számát nem tarthatnánk soknak, ha a lapok számával egyenes arányban állana az olvasók számának növekedése is.

Ez vezet egy másik kérdésre: a terjesztés kérdésére. Ez ismét egyik olyan jelére mutat rá az ökönmia hiányának, amelyet magyarul élehetlenségnek nevezhetnénk. A legtöbb református lapunk ugyanis mind ugyanarra a közönségre támaszkodik. Mindegyik igényt tart rá, hogy aki valamit ad a reformátusságára, az járuljon hozzá a nőszövetségi lap fentartásához éppen úgy, mint a néplapéhoz, rendelje meg az ifjusági lapot is, a gyermeklapot is, s tény, hogy ebben a tekintetben a lelkészek felé fordul a legtöbb igény. Holott minden lapnak arra kellene törekednie, hogy a saját területét kidolgozza, megkeresse a maga olvasóközönségét, hogy ne csak kiadja a lapot, hanem igyekezzék azzal szélesebb rétegeket is megtalálni, mert csak így szolgálhatja azt a célt, amiért van. Másik oldalról a terjesztés nehézségét kétségtelenül az öntudatlanság okozza. Ha a fizetés csökken, mindenki előbb építi le a református lapot, mint a napilapot vagy szépirodalmi s olyanok asztalán, akik kesertien panaszkodnak, hogy nem tudják járattatni a Kiáltó Szót, látjuk gyakran a Színházi Életet. Ez azt mutatja, hogy a református sajtó fontosságának gondolata nem ment át a köztudatba, hogy az erre való kiadást mindenki valami olyan áldozatnak nézi, amiért ő maga semmit sem kap. Az egyház életének kérdései iránti érdeklődéssel együtt jár a sajtó iránti érdeklődés emelkedése is. A református lapoknak tehát arra kell igyekezniük, hogy bejussanak olyanokhoz, akik eddig őket nem ismerték, hogy ott érdeklődést keltsenek, meggyökerezzenek, hogy ne lehessen elválni tőlük, hogy szükség legyen rájuk, mert áldozati rendszerrel lapot fentartani nem lehet. Viszont azonban az egyház vezetőinek is mindent meg kell tenni arra, hogy ezt az érdeklődést felébresszék és fentartsák, hogy a református lapokat ne csak tudomásul vették, hanem igazán terjesszék is. Azt hiszem, hogy ha a mi lapjainknak, amelyekről általában el lehet mondani, hogy hivatásuk színvonalán állanak, a kellő terjesztése meg volna, ha ezek terjesztését csakugyan szívügyévé tenné az egyház vezetősége, hasonlíthatatlanul nagyobb keletlenségnek s ezzel együtt olcsóbb árúknak és gazdagabb terjedelmeknek örvendhetnének.

Hogy ez így van, annak az oka az, hogy mi nem értünk az iratterjesztéshez, alapjában iratterjesztésnek és a sajtónak a jelentőségét egyházunk még nem látta meg. Nem beszélünk most arról, hogy iratterjesztésünk jelenlegi rend-

szere csődöt mondott, éppen akkor, amikor a szekták a legeredményesebben végezték a maguk iratai terjesztését. Maradjunk csak a lapoknál. Nem látták meg azt a lehetőséget, amelyet az egyháznak az időszaki sajtó nyújt a maga munkájában az egyház munkásai, akiknek terjeszteni kellene, mert ezt a munkát ma is mellékes jelentőségűnek tekintik, ma is úgy áll legfőbbször előttük, mintha ez a lapoknak volna a legfontosabb s nem veszik észre, hogy ezek olyanok, mint a messzire nyúló karok, amelyekkel elérnek olyanokhoz is, akik távolabb esnek tőlük. Nem látták meg kellőképpen a lapok maguk sem, mert akkor elképzelhetetlen volna, hogy ugyanegy, korlátolt számú közönséghez szóló lapok egymásután keletkezzenek, de nem látta meg egyházunk vezetősége sem, mert akkor nem nézné téltlenül olyan lapok létért való harcát, amelyekre az egyház munkájában feltétlenül szükség van.

Mire van tehát szükség? Először arra, hogy csak olyan lapok jelenjenek meg, amelyeknek speciális küldetésük van s amelyeket közös érdek és közös feladat hív életre. A felesleges, csak ön-magukért élő lapokat meg kell szüntetni. Azután arra, hogy maguk a református lapok legyenek igazán református jellegűek, elvi és gyakorlati kérdésekben magas szempontuak, amelyeket megvenni nem áldozat, hanem nyereség. Harmadszor arra, hogy az egész iratterjesztés munkáját az egyház vezetősége vegye gondjába. Azokat a lapokat, amelyek komolyan szolgálják az egyházban Isten ügyét, ne engedje nyomorogni, hanem lássa el erkölcsi,

ha lehet anyagi támogatással, mert ezzel a saját feladatát teljesíti és azt az ügyet szolgálja, amely rá van bízva.

Végül egy pár szót általában a református sajtóról. Szükséges felállítani egy református sajtóirodát, amely a református lapokat tájékoztatja az egyház életének különböző kérdéseiről. Ezt már régen meg kellett és meg lehetett volna csinálni, mert megengedhetetlen dolog, hogy a napilapokat és a saját lapjainkat is ilyen tájékoztatás nélkül hagyjuk. Az egész egyházi iratterjesztést újjá kell szervezni, mert ez, mióta a Károli Gáspár Társaság megalakult, amely nem csinál már régóta semmit, szintén megszüntette tevékenységét. Egy református iratterjesztés, amelyik megelégszik évente egy naptár kiadásával, nem nevezhető iratterjesztésnek. Nekünk pedig, hogy református szellemű traktátusok, röpivek, könyvek jelenjenek meg, életérdekünk. A régi módszer, amelylyel az iratterjesztés dolgozni kezdett, nem vált be. Az új kiadványokról megjelent körlevelek nem járultak hozzá a sikeres terjesztéshez. Viszont azt látjuk, hogy más iratterjesztés, gondoljunk itt pl. az Ifjú Erdély könyveire, képes arra, hogy most is adjon ki füzeteket. Itt, mint látszik, hiba van és éppen ma lehetetlen, hogy az egyház ne gondoskodjék református irodalomról, mikor a szekták, idegen mozgalmak, naponta felmerülő súlyos kérdések szükségessé teszik az egyház felfogásának ismertetését. Ha az egyház nem él a sajtó eszközével, az annyit jelent, hogy egyik fontos ponton az igehirdetés kötelezettségét tagadta meg. I. L.

A magyar falu és az elnemzetietlenedés kérdése.

Az elnemzetietlenedés a magyar falu jánuszarcú veszedelme. Az egyik arcával *kívülről*, a másikkal *belülről* vet fenyegető pillantást a falura; mondhatom így is: e veszedelemnek van egy *internacionális* és egy *nacionális* formája. A magyar falu a társadalmi, egyházi, nemzeti élet alapja, ősforrása. Benne mindent nyerünk, vagy vele mindent veszítünk. Ezért olyan fontos a fenti kérdés tisztázása.

Ma a magyar falu *internacionális* veszedelme a gazdasági jelmezben fellépő *kommunizmus*. Minden *internacionális* formájának sűrített formája, esszence. Hogy a kommunizmusnak és a magyar falu viszonyának a kérdését tárgyilagosan megítélhessük, a mi erdélyi sajátos helyzetünkből, szükséges a kommunizmus állami, társadalmi, gazdasági és vallásos életberendezkedését lényegében látni, mert csak ezután beszélhetünk arról, hogy ez a veszedelem csakugyan fennáll-e, milyen mértékben és mi az adott helyzetben a teendő. A kommunizmus *állami berendezkedéséről* azt mondhatjuk, hogy *osztályállam*. Ez azt jelenti, hogy a hatalom egy társadalmi osztály szilárdul zárt egységére van feleltve; az uralmat kézben tartó proletariatus társadalmi osztályán kívül álló többi rétegek szervezetlenül, a hatalom eszközeitől megfosztottan és teljesen kiszolgáltatottan állanak az uralkodó osztállyal szemben. *Kormányzói elve csak az erőszak és elnyomás* lehet, mert a lefekezett (nagyon enyhe kifejezés!) társadalmi osztályok felszabadulása létét veszélyeztetné, tehát a kommunista államformában megértést, kiegyenlítődet és egyenlőséget elképzelni lehetetlenség. A proletár társa-

dalmi osztály igyekszik az egész társadalmat, minden alkotó osztályával a maga képére átalakítani. Természetesen ez csak erőszakkal történhetik. Az osztályállam megalakításában, megszilárdításában, vagy kifelé irányuló propagandájában *harcos módszere az osztályharc* előidézése és szítása. Tehát a ma divatos és fiatalos osztályharcosdi játékkal a mi körülményeink között csinálni kell banni, mert a cégjelzés nagyon gyanus. Az erdélyi magyarság osztályalapon való szervezkedése a mi nemzeti életérdekekkel merőben ellenkezik, mert nem igaz és nem keresztyéni. A keresztyén embernek mindig az adott formában, kereten belüli szolgálattal és nem újforma kereséssel kell az igazságot szolgálni. A mi államformánk dinasztikus, azaz a hatalom nem alulról adódik, hanem felülről már adva van és nem egy társadalmi osztályon, még csak nem is a nemzeti társadalom összes rétegein (mint az új nemzeti államokban), hanem az örökletes királyságon alapszik. A mai erdélyi magyar ember a társadalmi ellentétek szítói közé nem állhat, szak- vagy munkásszervezeti öntudatánál magyarsága nemzeti öntudatát kell előbb helyezni.

A kommunizmus *gazdasági rendszere: a racionalis tervgazdaság gazdasági elve, a magántulajdon megszüntetése*. Gazdasági elvét és rendszerét a jobb gazdasági igazság keresése hozta létre, amellyel a kapitalista rendszerrel szembeállított, de amint a kapitalista gazdasági rend könyörtelenül és személytelenül lett és messze túllépett az erkölcsi követelmény határain, ugyanezt tette fokozottabb mértékben ellenfele a kom-

munizmus. Ma már ismeretes előttünk, hogy a szovjet-állam a magántulajdon megszüntetésével nem a földnélküli „osztályt”, hanem a szovjetállam propagandativ politikájának feladatát szolgálja. Bár kifelé impozáns nemzetgazdasági politikát simulálhat, befelé azonban a legnagyobb szegénységet, nélkülözést, éhínséget eredményezi. Amikor a népet a kapitalizmus kezéből kiszabadította, ugyanakkor a saját rendszere polipkarjait zúdította a népre. A kommunizmus kérdését és veszélyét a falu szempontjából gazdasági vonatkozásban a kapitalizmus ma uralkodó gazdasági rendszere teszi aktuálissá. A gazdasági élet defektusai a politikai tényezőknél kivül a mai kapitalista gazdasági rendszerből származnak s mivel a magyar falu teljesen belől csúszott a kapitalizmus büvkörén, nem állíthatjuk elbizakodottsággal, hogy a magyar falu immunis a kommunizmus veszedelmével szemben. A magyarság és az egyházak egyetlen sürgős feladata az, hogy a kapitalizmus és proletariátus közötti ellentét *kiegyenlítésének* útját egyengesse, amennyire rajta áll szolgálja és a gazdasági kiszolgáltatottság miatt a jelenben fennálló existenciális nyomort enyhítse. (Feladatunk konkrétizálására még ezután térünk rá.) Itt most annak a meglátására van szükség, hogy a mai gazdasági helyzet, amiben élünk, könnyen a megtévedés eszköze is lehet. Tehát nem lehetünk a kapitalizmus szekértolója és nem lehetünk a proletár érdek gátja, a mi feladatunk az igazságnak mindkét oldalon való meglátása és szolgálata, de ugyanakkor a mindkét oldalon való bűnnek öszinte és kiméltelen feltárása.

A magyar falunak még van a kommunizmussal egy érintkezési pontja, ez pedig a nyílt vagy leplezett *hitelenség*. Ez nem azt jelenti, hogy a magyar falu hitetlen, hanem azt, hogy mint minden más falunak, neki is vannak hitetlenjei, a hitelenségnek a kommunista hitelenséggel való rokon értelmében. Gyengesége, de talán szívóssága abban van e hitelenségnek, hogy *gyáva* hitelenség. A szovjethitelenség kezdeti formájában az orosz nemzeti egyház elleni reakciójából élt; megszületésében tehát — eltekintve a materialista világszemlélettől — olyan okokra vezethető vissza, amik fölülünk teljesen idegenek, viszonyainkban semmi alapjuk nincs. Ma azonban a falu szorványos vagy terjedő hitelensége nemcsak keresztyén és vallási érdekből, de magyar nemzeti érdektől sem lehet senki előtt közzömbös. Itt csak egy dolog segít a komoly evangéliumi hirdetés és szolgálat elsősorban azok részéről, akiknek egyházi megbízatásuk van, komoly evangéliumi élet azok részéről, akik a magyarság életében vezető vagy irányító szerepet töltenek be. Itt legkevésbé ülünk fel annak a hazug állításnak, hogy az ember a hitelenséggel szemben immunis, mert ez esetben menthetlenül bekövetkezik a magyar falu minden magyar érdekekkel szemben való immunitása.

2. Az elnemetietlenedés másik veszedelme az erdélyi magyar falut *belülről* fenyegeti és kisebbségi helyzetünkkel áll szoros összefüggésben.

Gondolok elsősorban: az iskolapolitikára és iskoláink helyzetére. A magyar iskoláztatás egykor állami érdeke, ma egyházi és lársadalmi érdek lett. Az államnak ma nem érdeke a mi magyar, nemzeti öntudatunk nevelése. Nekiünk pedig ehhez jogunk van és e joggal élnünk kell. Ez a helyzet azonban az egyházaktól és a magyarságtól ma csaknem erőfeletti küzdelmet vár. Arányos részt veszünk az állami iskolák fenntartásában

a mellett fenn kell tartanunk saját iskoláinkat. Ez az iskolapolitikai és iskolagazdasági helyzet komoly kérdések elé állít minket: mennyire sikerül nemzeti öntudatunkat a rendelkezésünkre álló eszközökkel és alkalmakkal biztosítani? akarunk-e ez eszközökkel és alkalmakkal komolyan élni? Az egyházak bizonyosságot tettek amellett, hogy a történet döntő parancsát megértették és engedelmessé váltak. Azok, akik az egyház munkája fölött olyan könnyen és könnyelműen szeretnek itéletet tartani, őszintén gondolják végig azt a küzdelmet, amit az egyház a magyar élet megtartásáért végez. Az erdélyi

magyar embernek az iskolatügye: életügye. Szabad-e megengedni, hogy amikor egyes gyülekeztek a magyar és egyházi élet áldozati oltárára gondjukat, fáradságukat és pénzüket (!) helyezik, olyan gyülekezetek vagy olyan egyháztagok is legyenek, akik az erdélyi magyarság nagy életmentő áldozatos munkájában a szolidaritást nem vállalják? Az erdélyi élet frontján kényelemben, ölbetett kezekkel, védett sáncaiból senki sem szemlélheti a front valamelyik, ha mindjárt kicsi részének is, az áttörését. A vallásában és nyelvében egységes falu sem tarthatja vallási és nemzeti egységét elég garanciának a jövődühöz és erre való hivatkozással nem térhet ki a küzdelem vállalása elől. Nálunk ma a felelősséget nem ki-ki magáért, hanem kölcsönösen egymásért hordozzuk. Ez a munka nemcsak helyeslést vagy szóbeli hozzájárulást, hanem lelkesedést, életet és pénzt kíván.

A mi egyházunknak ezen a téren sajátos küldetése van. A munka és felelősség sulya a magyarság nemzeti jövőjével szemben rajtunk van legnagyobb mértékben. Egyházunk az állammal való viszonyában, az állam törvényes rendelkezéseiben belől, autonóm, saját ügyeinek felelős intézője. Ez az autonomia a reformáció egyik éret gyümölcse, eltérőleg a katolicizmustól, melyet nagy nemzetközi, egyetemes katolikus eszmék irányítanak. A református egyházat belső nemzeti és egyházi eszméi kötötték le mindig. Az erdélyi magyar római katolikus egyházat a pápai katolikus vallási politika érdeke ennek a nemzetközi egyházi politikának a szolgálatába állította (a concordatum.) A római érdek nem annyira a magyar katolikus, hanem a romániai katolikus érdekre van tekintettel és nemzetiségileg inkább áldozatra kész, csak hogy vallásilag hódíthasson. Az erdélyi magyar katolikus egyház a pápai terjeszkedési politikának lett az áldozata. Ezt a kath. egyház politikailag is felelős elemei annak idején észrevették és tiltakoztak is ellene. A keleti egyház is tiltakozott és tiltakozásával a katolikus vallási terjeszkedés elé akart sorompót állítani. Tény az, hogy ma Erdélyben a kath. egyház nehéz történeti időt él, a katolikus és a magyar érdeket kell egymással kibékítenie, vagy a kettő viszonyát elintéznie, mert a két érdek örökös feszültsége belső erejétől fosztja meg. A protestáns egyházban ezek nem kérdések. Itt Isten a szuverén Ur. Súlyosan érint azonban bennünket ez az egész kérdés, mert az erdélyi magyar élet ügye kívül és felül nő a felekezeti érdeken egyetlen nagy erdélyi magyar ügygé, úgy azonban, hogy ebben az ügyben mindenik egyház minden ereje benne legyen. Az erőfogyatkozást az erősebbnek kell pótolnia; ezáltal válik a mi helyzetünk is súlyossá és egyuttal történetivé.

Református embernek ez az igazság intés az egyház iránti hűsége megpróbálására, másoknak figyelemztetésére a tényleges helyzeten való őszinte elgondolkodásra.

Dávid Gyula.

Életképességünk mérvét az mutatja, hogy évente hány gyülekezetben indul meg komoly és öntudatos ifjúsági munka. Olvasóköri szervezésével és jámborcélú táncmulatságok rendezésével az ifjúsági munka megoldva nincs. Az ifjúsági munka ott komoly és igazi, ahol a véneknek irányításával ugyan, de az ifjúság evangelizálja önmagát, ama nagy felelősség tudatában, amelyet a mindenkor hívő kisebbség hordoz kortársainak a nagy szeregért. Ezért minden gyülekezetben meg kell alakulnia a Bibliát olvasó, imádkozó, egymás életét bizonyosságtételekkel alakító ifjúsági munkának.

Dr. RAVASZ LÁSZLÓ.

Sajtó és közvélemény.

— Sajtóelőadás vázlat. —

A germán népek ereje a szervezkedésben áll. Ha együtt van három német, már szervezetet alakít. A francia nem ért ehhez. Viszont vakon bizik a vezetőiben. Neki ez az ereje.

Nekünk egyik sem erős oldalunk. Az egyikben még kezdők vagyunk. A „régijó idők”ben igen rászoktunk arra, hogy mindent az állam intézzen, — társadalmilag szervezetlenül találta az új idők. A másikkhoz pedig sohasem értettünk. Inkább széthúzó, mint összetartó nép vagyunk. Nem tartozik az erényeink közé, hogy akaratunkat a másénak alárendeljük, kivált ha ez áldozatot kíván, vagy kényelmetlen ránk nézve.

A mi formáló erőnk a közvélemény!

Multunk minden válságosabb idejében kialakult néha az egész népre, néha csak egyes társadalmi osztályokra kiterjedő közszellem, mely előtt mindenki feltétlenül, sőt fanatikusan meghajolt. (A Bach-korszak passzív ellenállása, — 67 után a nemzeti illúziók.)

A közvélemény láthatatlan ereje más népeknél is óriási hatalom. Mielőtt Amerika beleavatkozott volna a háborúba, megindította szédtületes film- és sajtópropagandáját és miután a közvéleményt megnyerte, lépett a nyilvánosság elé háborús szándékaival. A háború kimenetelében is hatalmas része volt a lord Northcliffe sajtóhadjáratainak, melyet az önrendelkezés jelszava alatt vezetett. A harcok folyamán is az a szellem volt a döntő, mely a csapatokban uralkodott. Az 1918-iki nagy tavaszi német offenzívában a támadás helyén és időpontjában a németek voltak fölényben. Elméletileg nekik kellett volna győzniök, de beteg volt a szellem és ez felborította a számításokat.

A közvélemény megteremtői és irányítói régen az írók és költők voltak. A világ hatalmasai ezért kísérték olyan nagy figyelemmel működésüket és ezért találkozunk olyan gyakran irodalomtörténetünkben Kufstein-nal, meg a cenzurával. Tudatában voltak annak, hogy a közvélemény döntő a nemzet magatartására. Mikor az ötvenes évek elején I. Ferenc József beutazta az országot, az udvari körök azt akarták, hogy maga Arany János üdvözlje ünnepi ódával az uralkodót. De Arany a remek Walesi bárdok-kal válaszolt a felszólításra és ebben tett vallomást a magyar költő hivatásáról.

Az írók hivatását később a sajtó vette át. Kemény Zsigmond Pesti Napló-ja nem kereste a tömeg kegyét, nem szolgált annak alacsonyabb szenvedélyeit. Nem szállott le ahhoz, hanem emelte, irányította és vezette. Az újság nem volt üzlet, hanem fegyver az eszmék szolgálatában. — 67 után azonban üzletté vált, nem hatott többé nemesítőleg, hanem leereszkedett az utca színvonalára, üres légvárakkal és ábrándképekkel bódította el a józan ítélő-

képességét és készítette elő a bekövetkező katasztrófát.

A sajtó nagy közvéleményalakító erejét és a közvélemény közéletünkre gyakorolt hatalmát ismerve kell ezt a fegyvert annál is inkább a kezünkbe vennünk, mert ugyyszólva ez az egyedüli eszköz, mely küzdelmeinkben rendelkezésünkre áll. Rádióink, filmünk nincs. A szószék sokat tehet, de ma nem alkalmas hely a közéleti igazságokért küzdő prédikátor számára. Bizonyos, hogy egy új kor küszöbén állunk és az is bizonyos, hogy ezen a küszöbön csak egy lelkileg újjászületett nép léphet át. Európaszerte a lelkimegújulás nagy folyamatát látjuk. A közönyös, a magánérdek laokooni kigyójától álfont mai emberben fel kell ébreszteni a felelősséget faja és embertársai iránt. Erőskezü diktátorok avatkoznak bele a népek életébe. Nekünk világi hatalom nincsen a kezünkben, ezért a sajtó útján kell egészséges, tette, áldozatra sarkalló közvéleményt teremteni, ébren tartani a mult tanúságait a jövő érdekében. Mohács előtt néhány évvel a pápai követ azt írta jelentésében, hogy „ha Magyarországot meg lehetne menteni 3 forintra úgy, hogy adjunk 3 forintot a haza céljaira, akkor Magyarország elveszne, mert az egész országban nem akadna 3 ember, aki ezt az összeget önként lefizetné”. Ma sok tekintetben hasonló időkkel élünk. A hajdani reformátorok lelkületével kell rámutatni a hibákra, bűnökre, mulasztásokra. Életbevágóan szükséges, hogy egyházi lapjainkban megszólaljon az erdélyi kálvinizmus lelkiismerete.

Nem szabad igazat adnunk azoknak, akik a megsemmisülést, a nyugati kultúra bukását hirdetik, mert az élet nagy törvénye nem a megsemmisülés, hanem a szenvedéseken, megtisztuláson át az örökös újjászületés. Mint Széchenyi és majdnem minden nagy emberünk hirdette, a lélek újjászületéséből fakadhat csak új társadalmi, gazdasági élet.

A sajtó feladata küzdeni az új emberért, egy tisztultabb életformáért és megteremteni azt a közvéleményt, mely ebben döntően jön segítségére. A közönség kötelessége támogatni ezt a munkát.

Dániel Viktor.

Papi családból származó, 25 év körüli, intelligens, özvegy uriasszony, aki férje és gyermeke halálával otthonát is elvesztette, elmenne házvezetőnőnek, vidékre is. Nagyon kevés díjazást kér, a fő, hogy otthonát találjon. Mosást, surolást nem tudja vállalni, de ezenkívül főzést, kézimunkálást, felolvasást, gyermekek gondozását, betegápolást stb. stb. nagy odaadással végezné. Megkereséseket özv. Lengyel Lászlóné „Kiáltó Szó” kiadóhivatala, Cluj, Ref. Theologia címre kér.

Emlékezzünk a régiekről

Az új magyar irodalom termékei között mind jobban és jobban szaporodnak azok a művek, melyek a magyar középosztályra vonatkoznak és bizonyos kérdéssel foglalkoznak. Különböző szempontok és célkitűzések vezetnek szerzőiket, akik ennél fogva — nagyon helyesen — e nagyfontosságú tényező különböző oldalait próbálják megvilágítani. Többé-kevésbé azonban valamennyien meg egyeznek abban, hogy ez az osztály kulturájában meg lehetőségen felültes, ezért magatartása mindig ingadozó az öntudatos hivatás-felismerés és az abban való állhatatos munkálkodás hiánya miatt.

Fenti megállapítások, melyek elsősorban a magyarországi középosztályra vonatkoznak — sajnos nagyon sok szempontból érvényesek az erdélyi magyar középosztályra is. Különösképpen áll reánk nézve a felületes kultúra miatti vád és az ebből folyó öntudatlan magatartás.

Ez legelső sorban abban a tényben nyilvánul meg, hogy nem ismerjük jól saját magunkat. Nem ismerjük alaposan sem múltbeli, sem jelenlegi helyzetünket. Múltunk nagyszerű és kimagasló egyéniségei lassankint feledésbe mennek, különösen az erdélyi magyar középosztály azon rétegeinél, amelyek az impériumváltozás után kerültek ki az iskolákból. De az u. n. régi generáció sem áll sokkal jobban e téren. Egy pár vezető egyéniséget kivéve elmondhatjuk bátran, hogy érdeklődési körük sokkal szűkebb és felületesebb, mint az a mai körülmények között megengedhető lenne. Ők pedig magyar impérium alatt nőttek fel — s mégis nagyon kevesen ismerik az erdélyi magyar kultúra múltját, azt a hivatást, melyet az erdélyi magyar tudósok, a tudomány művelése és fejlesztése érdekében teljesítettek. Inkább az erdélyi magyar történelem külső pontjait eseményeire emlékeznek, — de annál kevésbé azokra a kulturhősökre, akik pedig a maguk korában európai hírű tudósok voltak. Mert ugyan hol ismerik máma az erdélyi magyar társadalom rétegei között egy Benkő József, egy Sipos Pál, egy Fogarasi Pap József, egy Köleséry Sámuel s annyi más elfeledett erdélyi magyar tudós életét és munkásságát? Azt hiszem nagyon kevesen hallottak róluk, mert ezekről nem igen van szó sehol, legfeljebb egy-egy szakelőadáson, vagy egy mostanában divatos u. n. regényes életrajzon. És nem sokkal jobb a helyzet a jelenlegi állapot ismerése és felkutatása terén sem. A mai erdélyi magyarság igazi helyzetét nagyon felületesen ismerjük. Az erdélyi vidéki városok magyarságát, ennek különböző problémáit, a falvak gazdasági, egészségügyi, erkölcsi kérdéseit nagyon is ferde világításban — vagy egyáltalán nem látjuk.

Lapunk programjának egyik sarkalatos pontját képezi e problémáknak az intelligens magyar középosztály elé való állítása. Azt szeretnők, hogy egy öntudatosodási folyamat induljon meg ez osztály rétegeiben; hogy ismerje meg önmagát, múltját és jelenét, ebből folyó hivatását. Így sokkal határozottabb lenne jelenlegi magatartása is; önmaga és más népek előtt is jobban tudná képviselni és teljesíteni saját hivatását.

Csak két nagyon jellemző esetet említek. Az egyik nagyon gyakran használt, középiskolai román történelemkönyv szerint Bethlen Gábor román eredetű volt — tehát mindaz, amit ő alkotott, a román géniuszot dicsőíti. A másik eset annyira neveléses, hogy szinte hihetetlen, — de bárki elolvashatja és meggyőződhetik róla az „Universul” c. ismert román lap 1932 nov. 13-iki számában. Ott ugyanis egy könyvismertetés kapcsán az anonim cikkíró beszél Dósa Györgyről, aki román mártír volt, mégpedig bánásgát (eroul-martir román Doja). Egy elmosódott képet is láthatunk ugyanitt, hol egy trónon ülő alakot két hóhér kínoz; alatta pedig a következő felirat díszelleg:

„Cum a fost martirizat de unguri eroul bânăţean Doja.” (Hogyan martírizálták a magyarok a bánásgát, Dósát.) Persze a cikkíróban volt annyi bölcsesség, hogy cikkét nem írta alá.

Ilyen és hasonló példákat még lehetne bővegesen szaporítani annak illusztrálására, hogy mennyire félrevezetik a román közvéleményt, csak hogy a magyarokat gyűlöletesebb színben tüntessék fel. E szellemből érthető az a megvetés és lekicsinylés, mellyel mindenféle magyar megnyilvánulásra reagálnak. Különösen azt igyekeznek minden módon elterjeszteni, hogy a magyar szellem nem alkotott semmi nagyot a múltban; ahol és amikor valami nevezetesebb alkotásról vagy áldozatról van szó, azt mind más népek tették. Az összes szociális jellegű parasztmozgalmakat (1437, 1514, 1784) mind úgy tüntették fel, mint az erdélyi román nép nemzeti jellegű felkeléseit az öt rabigában tartó erdélyi magyarság ellen.

E ferde történelmi beállításnál azonban reánk nézve fontosabb az a másik törekvés, mely az erdélyi magyarság múltbeli kulturális tevékenységét akarja szinte a semmire leszállítani. Itt, ezen a téren kell az erdélyi magyar középosztálynak tájékozódni, hogy a valóság megismerve, öntudatosan védelmezhesse szellemi örökségét. Ezt pedig csak úgy lehet megvalósítani, ha alaposan tanulmányozza és megismeri azokat az erdélyi tudósokat, akik a múltban az erdélyi magyarságot a művelt nyugati országok tudományos törekvéseivel összekötésben tartották s ők maguk is olyan képviselői voltak a tudománynak, hogy méltán becsülnék meg őket a nyugati országokban.

Lapunk következő számában megkezdjük ez elfeledett erdélyi magyar kulturhősök ismertetését, remélve, hogy erdélyi magyar középosztályunk öntudatosodási folyamatát előmozdítjuk ezáltal és hozzájárulunk a máma annyira szükséges magunk megismeréséhez.

BIRÓ SÁNDOR.

NEVELÉS

A kollektív nevelés gondolata, amely Szovjet-országra vonatkozóan a nevelésben uralkodott, részben csődöt mondott, úgy, hogy az új kormányrendelet ezt az egész rendszert alapjaiban megszünteti. A rendelet főbb megállapításai a következők:

„Az egyetemi tanulmányozás rendszere a Szovjet-köztársaságban az utóbbi években csoportokban volt megszervezve, kollektív alapon. Ez a rendszer a tapasztalat szerint nem szolgálta a tanítás sikerességét, sőt gyöngítette a hallgatók felelősségérzetét s minden személyes kapcsolatot tanár és tanítvány között megszüntetett. Ezért elrendeljük, hogy mostantól fogva minden gyakorlati munkát laboratóriumokban, üzletekben, klinikákban stb. külön egyes hallgatók végezzenek. Előadásokon, tanfolyamokon és szemináriumokon törekedni kell arra, hogy a hallgatók és előadók között személyes közeledés történjen. A szemeszter-végi vizsgálatok, melyeket 1917-ben megszüntettek, részben visszaállítandók, viszont a kollektív-vizsgálatok megszüntetendők. Minden jelölt végbizonyítványa vagy oklevele megszerzésére köteles készíteni egy írott dolgozatot valamely tudományos kérdéstről. A bizonyítványokban feltüntetendő az illető jelölt egyéni egyetemi eredményei. Jutalmak és kitüntetések osztandók, hogy a hallgatók buzgóságát növeljék. A diákcsoportok és egyes egyetemeken közötti versenyek megszüntetendők. Feladatuk tekintendő nem a csoport, hanem az egyes munkaeredmény és fokozni különös figyelem fordítandó a nevelési intézményekben a rend és fegyelemre, hogy az egyetemi színvonal emelkedjen. A rendelet továbbá kimondja a felvételi vizsgálatok beállítását, az egyetemi fokozatok (melyeket 1921-ben eltörölték) visszaállítását stb.

Erdélyi katolikus folyóiratokról.

A római katolicizmus erdélyi végvára egyéni erejéhez képest teljesen felhasználja maga céljai szolgálatában a leglényegesebb modern szellemi fegyvert: a *sajtót*. Annak ellenére, hogy kevesebb a romániai magyar római katolikusok száma mint a reformátusoké, sokkal több és sokkal szélesebb körben dolgozó s egyben sokkal differenciáltabb sajtóval dolgoznak, mint mi. A gyermekektől a felnőttekig minden korosztálynak megvan a maga külön folyóirata. Ezek hatásköre meglehetősen élesen el van egymástól választva. Különösen az intelligens rétegek irányítására helyeznek nagy súlyt. Minket most éppen ez a kérdés is érdekkel. Erdélyi Tudósító című havi lapjuk 1933-ban 628 nyolcadrés alakú oldalt adott az olvasóknak 150 leu ellenében. Ez az ár ebben az évben abban a reményben csökkent 100 leura, hogy a régi terjedelmet fent tudják tartani. A másik fontos sajtószervük a nemrég jubilált *Hírnök* több mint 300 nagy folyóirat oldalt adott gazdagon illusztrálva évi 160 leuért. Nem kutatjuk nagyon a titkot, hogyan lehet ma folyóiratokat ilyen ár mellett pontosan megjelentetni, mert a római katolikus lapok mindig pontosan megjelennek. Egyik ok lehet a lapok régi alapítása. Ez az egyház hamarabb hozzászoktatta híveit a katolikus betűhöz, mint mi a magunkéit. Az bizonyos, hogy pusztán előfizetési díjakból ilyen lapokat nem lehet fenntartani, az egyház tehát más bevételeket áldoz fel sajtó célokra. (A más bevétel lehet egyéni szabad ajándék (az Erdélyi Tudósító mindig közöl lapra adott felülfizetéseket), vagy régi alapítványok jövedelme. Ez mellékes. A lényeg az, hogy a sajtóért egyesek és az egyház mint közösség áldoz. A lapok hallatlan *olcsóságának* másik oka a nagy elterjedtség is lehet. A lapok külső kiállítása *gondos és modern*, minden tekintetben *vonzó és megkapó*. Ennek oka abban is rejlik, hogy a lapok szerkesztőinek és munkatársainak aránylag kevés elfoglaltságuk van, van idejük lapot szerkeszteni, a lapot valóban *megszerkeszteni* egészen az utolsó fejlécig vagy betűtípusig.

Ha most a lapok *tartalmával* akarunk némi-
leg tisztába jönni, vegyük a fent említett két újság egy-egy számát először vizsgálat alá. Az Erdélyi Tudósító múlt évi decemberi száma fekszik előttem. Nagyobb cikkei: *Kultúra és Vallás*, *Az életfolyam mélyén*, *Az erdélyi és regáti törvények egységesítése*, *A halódó marxizmus*, *A távol kelet bethlehemes művészete*, *Karácsonyi békeszózat és a jövő gázhaboruja*. Ezek mellett a nagyobb cikkek mellett szépirodalomképpen ad több költeményt és egy elbeszélést. Figyelő rovatában egy r. kath. költő új verskötetének kritikája mellett ismerteti a hollandiai katolikus szövetkezeti mozgalmat, majd a luxemburgi főiskolai sajtókiállítást. Közben a lap alján nagy katolikus gondolkozók idéze-

teit találjuk. Ezek a gondolatok az egyéni és társadalmi élet modern kérdéseire adnak frappáns feleletet. Folyóiratszemléje két magyar, egy német és egy francia folyóirat egy-egy fontos cikkét ismerteti elég terjedelmesen. Nagyon ügyes a *Tollhegyen* c. rovat. Hét kis rovatcikk foglalkozik katolikus egyházi esetekkel, egy az országos politikai választásokkal és egy a spanyolországi helyzettel. Ami minket legjobban érdekel, egyik kis cikkecske Bernády Györgynek a mi egyházkerületi gyűlésünkön történt felszólalásával, a másik az én Ifjú Erdélyben megjelent „szegény” reformációi cikkemmel (*Találkozásaim a reformációval*) foglalkozik. Könyvek című rovata egy magyar és két német könyvet ismertet, ez utóbbiak egyike Tóth Tamás németül megjelent munkája. A *Napló* a közelmúlt magyar kulturtörténetének egyik érdekes eseményére világító adatot közöl.

Mig az Erdélyi Tudósító inkább, mondjuk így, társadalmi és világnézeti szemle, addig a *Hírnök* inkább szépirodalmi lap. Múlt évi szeptemberi számában a német konkordátum ismertetése után több cikk és egy vers Báthory István emléke felújítására van szentelve. Sorozatos ismertetés következik a nagy klasszikus katolikus remek, a Dante Pokla egyik részéből. Gazdag vers és novella anyag után visszatér a gödöllői cserkész-tábor emlékei felújítására. Hosszabb cikk foglalkozik a bolsevizmus veszedelmével. Rovatai sokkal könnyedebbek, mint a Tudósítóéi. Részletesen foglalkozik irodalmi és színházi kérdésekkel, majd apró híreket közöl a világ katolicizmus életéből. Közben nagyon ügyesen felvilágosítja a közönséget afelől, hogy amikor a reformátusok nagy örömmel és hirlapi cikkekkel kibocsátják távol keletre Babos Sándort, ne feledjük el, hogy van katolikus keleti misszió is.

Ezt a két folyóiratszámot, amit mindkét lapnál átlagszámnak tekinthetünk, azért ismertetem legalább vázlatosan, hogy igazoljam alábbi általánosabb megállapításaimat. A róm. kath. sajtó *nagyon széles körben* szemléli az életet. Olvasói számára minden kérdésben felvilágosítást akar nyújtani. Kritikájának szemét az egész világon körül hordja és *minden nem katolikus tendenciára azonnal felhívja a figyelmet*. Legkevesebbet aktuális erdélyi kérdésekkel és kimondottan római katolikus kérdésekkel foglalkozik, kritikája nem befelé, hanem kifelé irányul. Ez abból a *főtényéből* következik, amelyikkel a mai világszínpadon megjelenik. Azt szuggerálja, hogy a világon mindenütt baj van, csak a katolicizmus ép és sértetlen, úgy is mint gondolat és úgy is mint szervezet. A sajtó nagyon ügyesen a *hódító katolikus gondolat* szolgálatába van állítva. Ezt a gondolatot sohasem teszi kérdés tárgyává, hanem mindig adottnak tekinti és ez

oly természetes, hogy alig is tartja szükségesnek magának a katolikus gondolatnak, a gondolat kiábrázolásáért való hirdetését. Gondot fordít nagy kérdések hosszabb megtárgyalására, de legügyesebb dolgai mégis az apró, kis *tárca- és rovatcikkek*, ezekkel lehet különben a mai emberekhez a legközelebb jutni. Nem fél a hangzatos címeiktől és az *irodalmi forma* öntudatos használatától. A cikkek általában sokkal inkább meg vannak írva, mint a mi lapjaink cikkei. Van képzett és művelt, írói erőinek tudatában levő katolikus írógárda. A lapok minden száma állandóan közöl egy-két finoman csipkedő kis hírecksőt a református egyház életének valamelyik olyan megnyilatkozásáról, ami a protestáns gondolat előtörését jelenti. Ez azt mutatja, hogy öntudatosan figyelik a református egyház életét. Csak megemlítem, hogy Babos Sándor bucsuja után pár nappal már a római katolikus napilap, az Erdélyi Lapok cikkét közölte a katolikus egyház külmisziói munkájáról, mert akkor a napilapok nagyon is tele voltak a mi egyházunk missziói vállalkozása ismertetésével.

Különösen a szépirodalmi lapokban *egészen könnyed formákat* is fel tudnak használni, gondolkodnak elsősorban a Hírnök „Öt perc vizit a redakcióban” című nagyon ügyes állandó aszszonyrovatára. A modern kérdések katolikus beállítása mellett egyre jobban érvényesül a

katolikus sajtóban az a gondolat, hogy a klasszikus katolikus irodalmi alkotásokat fel kell újítani és a mai ember nyelvére le kell fordítani. Itt nem csupán a „Hírnök” Dante: Poklával foglalkozó cikksorozatára gondolok, hanem több kisebb idézetre és itt-ott megjelent cikkekre is.

Nem szégyenlem teljes elismeréssel adózni ez előtt a katolikus sajtó előtt, amelyik úgy gazdasági megalapozásánál, mint szerkesztői ügyességénél fogva a maga nemében igazán kiváló megnyilvánulása a modern katolicizmusnak. Alapgyengességét alaperejében látom. A katolikus gondolatot, mint dogmatikumot ügyesen beleviszi, belekiáltja a mai ember életébe és ott nemcsak talajt harcol ki számára, de minden oldalról körül is bástyázza, de a saját belső kérdései felől ügyesen eltereli a figyelmet. Nem vállalja a nagyon aktuális belső egyházi prófétai kritikát, aminek vállalása viszont nagyon is hálátlan protestáns feladat. A közeli élet kritikájában is mindig diplomatikusan óvatos. Mi semmiképpen sem utánozhatjuk a római katolikus sajtót lényegében, de nagyon sokat tanulhatunk tőle határozottságban, szerkesztői ügyességben, szervezett és rendszeres szerkesztőségi munkában, öntudatos megfigyelésben. Nekünk is kellene a sajtóban legalább annyira figyelni őket, amennyire ők velünk foglalkoznak. *László Dezső.*

Bergson új könyve: Az erkölcs és a vallás két forrása.*

Bergson új könyvének rendkívüli sikere és gyors terjedése meglepő ma, amikor az olvasó emberiség nagy tömegei valósággal menekülnek az úgynevezett *súlyos mondanivalójú* könyvektől, nagy előszertetettel keresve a *könnyű fajsúlyú* olvasmányokat. Az Erkölcs és a Vallás két forrása először 1932 vége felé jelent meg s íme már a tizennegyedik kiadást olvashatjuk.

A könyv rendkívüli sikerének titka abban van, hogy Bergson olyan problémákat tárgyal és próbál megoldani benne, amelyek minden ember lelkében ott égnék s a legnagyobb belső harcok árán is — keresik megoldásukat. S hogy ez a megoldás hogyan sikerül, attól az emberi lélek *rabságával*, vagy *szabadságával* együtt, az egész emberiség jövődjé függ.

Henry Bergson (szül. 1859) francia filozófus, korunk egyik legnagyobb gondolkozója, az u. n. *intuicionista filozófia* megalapítója és ma élő legnagyobb képviselője. Az „Anyag” filozófusaival szemben Bergson, különösen új könyve után, bátran nevezhetjük a *lélek* filozófusának. Szerinte a világfolyamatot csak együtt és beleérzéssel lehet megérteni s a valóságot csak bizonyos lelki szimpáthia segítségével lehet megragadni. Hadat üzen a valóságot szét daraboló és mesterséges kategóriákba szorító

nagy gondolatrendszernek, s hangsúlyozza a filozófia *lelkiutánélés voltát*. Elveti a mechanikus okságot s helyette a *teremtő fejlődést* állítja, amelynek alkotó lendületét minden valóságban éreznünk kell. Filozófiája látszólag antiintellektualista, mert az intelligencia folytonos felülmulását, túlhaladását tanítja, mert szerinte a fogalom és a tudomány csak megködöttséget ismer; hogy az igazi valósághoz, a teremtő fejlődéshez eljuthassunk, ahhoz a filozófiai intuícióra van szükségünk.

A szellemi életben a nagy gondolatok mindig új világokat teremtenek maguknak. Ismert, megszokott tárgyakat és fogalmakat egy új, szokatlan atmoszférával vesznek körül s mindennapi dolgoknak új jelentést és értelmet adnak. Ezt különösen Bergson munkáiban figyelhetjük meg élesen. Ott van legelőször is az öt legjobban jellemző szó, az *intuicio*, (érzékfeletti dolgoknak belső látás által való megismerése, mint ahogyan szemekkel a külső dolgokat ismerjük fel). Az *intuicio* Bergsonnál nem valami babonás előérzés féjét jelent, hanem a figyelemnek és a szeretetnek egy olyan aktusát, amelynek segítségével emberek és dolgok szívébe hatolhatunk be.

Az általa annyit emlegetett „*tiszta emlékezés*”

* Henri Bergson: Les Deux Sources de la Morale et de la Religion. Paris — Alcan — 1933.

sem az összeomlott múltnak az illuzórikus feltámasztását jelenti, hanem a mi eddigi életünk összes eseményeinek gondolkozásunk élettőjévé, motorjává való átfarmálását.

S különösen egyik legjellegzetesebb bergsoni kifejezés, az „*élan vital*” — *életlendület* — a gondolkozásnak nem a test és a tudatalatti sötétségébe való visszahuzódását jelenti, hanem inkább arra hív fel minket, hogy a test és a szellem műveit úgy tekintjük, mint átmeneti állomásait a szüntelenül folyó teremtésnek, amely előtt állandóan a végtelen áll. Bergsonnak ez a néhány kifejezése nemcsak a filozófia területén ismeretes, hanem az egész szellemi világnak mind inkább és inkább közkinccsévé lesz, mert filozófiája nemcsak a francia, hanem az egész világ gondolkozására óriási hatással van. Legnagyobb hatását talán Peguy-nél (La Charité) látjuk, aki azt írja róla, hogy „*letépte láncainkat*”.

Az elmúlt évtizedben, amikor a materialista áramlatok a szellemi és lelki élet minden vívmányát elsodrassal fenyegették, amikor az új nemzedék előtt az anyag kezdett Istenné lenni, valóban Bergson volt az, aki megszabadította az emberiséget a ránehezülő materializmustól és determinizmustól, s felkeltette benne a *szabadság* büszke öntudatát.

Bergson utolsó nagy műve, *A teremtő fejlődés* (*l'Évolution créatrice*) megjelenésének idejéről, 1908-tól hosszú idő telt el új könyvének megjelenéséig. Hosszú filozófiai pályafutása alatt csendben érlelte meg magában ezt a könyvet, amely eddigi munkásságának természetes következménye, de egyben koronája is. Közben jelennek meg ugyan kisebb művei, előadásai, de ezek több-kevesebb új gondolattal mindig csak a teremtő fejlődést viszik tovább. Egy pár évvel ezelőtt barátaival beszélgetve, az ősz filozófus erre a könyvre célozva jegyezte meg:

„*Évek óta tanítom, hogy a léleknek meg van a hatalma arra, hogy a testen uralkodjék; most erre tapasztalati bizonyítékokkal is fogok szolgálni.*”

Bergson be is tartotta szavát; ime: új könyvének foglalata egy mondatban „A léleknek meg van a hatalma arra, hogy uralkodjék a testen”.

*

Könnyebb áttekintés céljából a könyvet három részre osztjuk, s három egymástól különböző cikkben foglalkozunk Bergson felfogásával:

- I. Az erkölcsről,
- II. A vallásról,
- III. Az emberiség jövőjéről.

I. Bergson felfogása az erkölcsről.

Induljunk ki tehát a teremtő fejlődés végső gondolataiból. Az *életlendület*, ez az óriási energiaáramlat végighuzódik az anyagon s ezt minél inkább magáévé akarja tenni. Rendkívüli ereje van arra, hogy a lehető legkülönbözőbb

utakon haladjon, de különösképen két főútja van. Az egyik a hártvászárnyuak (hymenopterák) társadalmában jelentkezik. Ennek a társadalomnak a legismertebb típusa: a méhek közössége, amelyet Maeterlinck a következőképpen ír le: lelkileg sajátossá vált egyénekből áll; egy tökéletes tradíció letéteményese, amely minden újítást kizár és minden tagját közös kényszermunkára hajtja kérielhetetlenül. Megborzong az ember, ha arra gondol, hogy az emberi társadalom sorsa ilyen is lehetne. Az ember azonban már jó korán lemondott arról, hogy testét munkaeszközzé alakítsa át; inkább szerszámokat és gépeket talált fel s ahelyett, hogy egy álmos ösztön vezetésére bizná magát, minden bizalmát az intelligenciájába veti. Ez aztán megtanítja, hogyan kell uralkodni az anyagi világ felett, hogyan lehet azzal megnagyobbítani, megerősíteni az emberi testet s hogyan lehet a világot az ő szorgálatára rendelt óriási géppé átváltoztatni.

Az erkölcs két forrása tehát az egyén kétféle viszonyából következik a társadalommal szemben. Először is a társadalomnak fenn kell tartania magát. Az egyén felett tehát egy bizonyos „*pressziót*” gyakorol s anyagi és erkölcsi módon arra kötelezi, hogy tisztelje létezésének feltételét. A társadalom kényszerű önvédelme ez az egyén külön akciója ellen s biztosítéka az együttműködésnek a közös létharcban. Itt az erkölcs nem egyéb, mint *fegyelem*, amely minden egyént népe, törzse, kasztja érdekeinek vet alá, mint ahogy ezt Durkheim gondolta. Az egyén erkölcsiségét a közösség ideáljának szolgálatába kell állítania. Befelé szeretet, kifelé vad gyűlölet jellemzi ezt a társadalmi formát. Ez az u. n. értelemalatti, (infraintellektuális) erkölcsiség.

Ezen azonban felül kell emelkednünk, mert az *élan vital*, az *életlendület* nem elégedhetik meg azzal, hogy alávesse magát egy olyan társadalom törvényeinek, amelyet ő teremtett. Az *életlendület* ezekett a kötelekeket szétszaggatja. Ettől fogva az erkölcs nem *presszió*ban, hanem *aspiráció*-ban fejeződik ki és a jövő felé fordul. Ez az *aspiráció* nem egyéb, mint a szeretet lendülete, amelynek tárgya az egész emberiség. S a *presszió*val ellentétesen — értelemfeletti (*supraintellektuális*). Ennek az erkölcsiségnek forrása nem a társadalmi szokás, a társaskényszer, hanem prófétai egyéniségek szuggesztív hatása. Mert míg a természetes kötelezettség *presszió*, elnyomás az emberre nézve, addig a tökéletes erkölcsben mindig *felhívás* van. (L'appel du Heros.) Egy szebb, jobb és egy magasabb erkölcsiség vonzása, — egy szebb, egy jobb és magasabb élet felé.

Igy áll egymással folytonosan szemben ez a két erkölcs, amelyek közül az első *zárt*-nak (moral close) nevezi Bergson, vagyis mozdulatlanak a maga horizontján belül, amint min-

den fejlődésnek útját állva, féltékenyen őrökdi kivivott jogai felett.

A második az u. n. *nyílt mordí* (morale ouvèrte), amely tele van mozgalommal és találékonyssággal s amely az emberiség fejlődése előtt végtelen távlatokat tár fel.

Művének második és harmadik, az egész könyv legérdekesebb fejezeteiben a vallással foglalkozik Bergson, amelyről következő cikkünkben számolunk be. *Farkas Jenő.*

Férfiszövetségi munka

Merre és hogyan?

Novemberben mult két esztendeje, hogy a nagyhét határozatának végrehajtásaképpen kerületi közgyűlésünk kimondotta a Férfi-Szövetség megalakításának szükségességét és alapszabályát elfogadta (1931. egyh. ker. közgyűlés 43. jkv. határozat.)

Két esztendő kétségtelenül nem olyan sok idő, hogy türelmetlenkedhetnénk amiatt, hogy a református férfiak szervezkedése még mindig nem történt meg, nem fejeződött be. De arra elegendő lett volna, hogy a szervező munka mindenütt meginduljon, eredményeket mutasson fel, és nagy vonalakban élénk tárja nemcsak a lehetőségeket, hanem azokat az utakat és módokat is, amelyek — mint itt-ott megpróbáltuk — ajánlatosaknak mutatkoznak.

És ehelyett mit látunk? Még mindig csak a viták folynak — ha ugyan folynak — a Férfi Szövetség céljáról és munkamódszeréről. Még mindig tanácsstalanságban és tájékozatlanságban vagyunk a legfontosabb, az alapvető kérdések felől. Merre menjünk? hogyan kezdjük a munkához? — kérdezik napról-napra és e kérdésekre gyéren adott feleletek vagy nem elégitik ki a kérdezősködőket, vagy pusztába kiáltó szóként hangzanak el.

Mi ennek az oka? az, hogy nem tudjuk értékelni e munkának a jelentőségét? az, hogy kiveszett a lelkekből a jövő felőli reményesség és ezzel a munkakedv? Vagy a külső körülmények, egyházunk, népünk pillanatnyi helyzete alkalmatlan egy ilyen nagyszabásu megmozdulás beindítására és sikeres véghezvitelére? Vagy valahol más helyen van a hiba?

E rovatban megpróbálunk ezekre és a Férfi Szövetséggel kapcsolatos egyéb kérdésekre is feleletet keresni. Azt reméljük, hogy mindazok, akiknek lelkét égeti e nagy, megoldásra váró feladat: adatokkal, hozzászólásokkal segítségünkre jönnek, hogy tisztázzuk a Férfi Szövetség feladatát, munkamódszerét és ezáltal erőnk-től telhetően támogassuk azokat, akik már neki láttak a munkának és indításokat adjunk azoknak, akik még mindig csak a készülődésnél tartanak.

G. L.

Felhívás!

A Főtiszteletű Püspök úrnak a kezdeményezésére, valamint az itthon és a külföldön szerzett tapasztalatainktól indítva határoztuk el magunkat arra, hogy mindazokat a lelképásztorokat, akik valamilyen idegen nyelvet tudnak, theologiai irodalmat szolgáló baráti munkaközösség megalkotására hívjuk fel.

Ennek a munkaközösségnek *feladata* lenne a munkaeöröket a nekik sajátosan megfelelő munkamezőre beállítani, a munkában ösztönözni, támogatni és értékesíteni.

Miért van szükség erre a munkaközösségre?

Az a tapasztalatunk, hogy lelképásztoraink nagy része Istentől kapott tehetségét nem tudja kellőképpen gyümölcsöztetni az Anyaszentegyház életében. Különösen a külföldről hazaérkezett ifjú testvéreink tudják a legkésőbb megtalálni a nekik megfelelőbb munkamezőt. Legtöbbször elszigetelődik és elkedvetlenedik, mielőtt kiinn szerzett ismereteivel értékesessé tudná tenni magát.

Ezen a társtalanságon minél hamarabb segíteni kell. Ez a megindulás testvéri kézfogásra kivezető útát keres és lát maga előtt.

Hogyan gondoljuk megkezdeni a munkát?

A munka megkezdése számbavétellel kezdődik, ezért *kérjük* mindazokat a lelképásztor testvéreinket, akik bármilyen idegen nyelvet beszélnek és ebbe a munkaközösségbe óhajtanak tartozni, *küldjék el a címüket, az idegen theologiai könyvek jegyzékét, a külföldi egyházi újságjaik címét és azt az irányt, amelyben dolgoztak, illetve dolgozni szeretnének.*

Mi itt közöljük gondolatainkat a munka folytatásáról és kiszélesítéséről. Kérjük hozzászólásaikat ezekre a pontokra vonatkozólag.

A munka kiszélesítése.

Mindenki a külföldön szerzett ezirányban értékes ismeretségeit, összeköttetéseit felújítaná, megerősítené és hasznosítaná.

Mindezekre nézve két dolgot látunk alkalmasnak:

1. A külföldi egyházi újságokban cikkek, tanulmányok elhelyezése egyházunk életéről, munkájáról.

2. Idegen egyházak életéről rendszeresebben írt cikkek, tanulmányok elhelyezése a magyar nyelvű egyházi sajtóban.

Folytatódna ez a munka idegen theologiai művek ismertetésével és átfordításával magyar nyelvre, ezáltal alkalmat adni ezekben való elmélyülésre azoknak, akik nem olvashatják eredetiben.

Valamint arra való magyar nyelvű munkák idegen nyelvű megjelenését segíteni elő, természetesen ugyanakkor alkalmas magyar nyelvű munkák kiadását támogatná minden lehető módon.

A theologiai irodalom

kicszerelődésének a szolgálatán kívül látunk még néhány feladatot:

Pld. Tanulmányozni, hogy az egyházfegyelém és az egyház belső életére vonatkozó más kérdések milyen megoldáshoz jutnak a külföldi egyházak életében.

Esetleges külföldi egyházak meghívását elfogadni és oda vállalkozó és alkalmas munkásokat kiküldeni előadások tartása végett.

A minden évben hazaérkező theologusokat felkérni

A KIÁLTÓ SZÓ kiált,

mert a közös veszedelemre akar figyelmeztetni; mert közös fájdalomra való figyelmeztetés akar lenni; mert látja Isten ítéletét, amint megjelenik a mai világ felett; mert látja a legnagyobb örömet: Isten kegyelmét.

közösségbe való belépésre és a felajánlt, vagy munká-
öréhez mértén kijelölt munkát számonkérni.

Hasonlatosképpen a szövetség minden egyes tagja
nként kötelezi magát és vállalja a tehetségéhez mért
unka elvégzését.

*

Ugy gondoljuk, hogy az IKE Sz. O. munkájának
szünk egy része, még pedig az a része, amelyik a
más nemzetekkel való érintkezés lehetősége által meg-
azdagodott és új látásaival, ismereteivel kész az egy-
ázat szolgálni. Sajnos, a Sz. O. munkája csak egy pár,
gy kevesek munkája. Reméljük, hogy ezen a téren
kezdet munkát által a Sz. O. munkájába új munká-
kat és friss munkakedvet viszünk. Egy örökös, vigyázó
kintre van szükségünk, amelyik nem siklik el senki
lett, hanem meglát, észrevesz mindenkit és felhasználni,
mert higgyük el, hogy mindenkit lehet és kell is vala-
mire felhasználni.

Komoly gondolata a közösségnek, hogy mindenki
neki legmegfelelőbb helyre kerüljön ebben a munka-
összességben és hogy egy is el ne vesszen, mert min-
en kis erőre nagy szükségünk van. Ne legyen senki
lhanyagolt és munkanélkül.

Mi tudjuk, hogy a felvetett gondolat nem egészen
j, de mi nem is a gondolat újszerűségével jövünk,
mint inkább a szükségességéből folyó parancsával.
Az idő parancsa, hogy egyesüljünk!

A jelen felhívás, testvérem, személy szerint szól
ozzad. Jöjj, állj a munkába és állíts másokat is a
munkába, mert az aratnivaló sok, de a munkás még
indig kevés.

Jelenkezéssed, tanácsod, terved, szivedet, úgy ahogy
agy, várjuk.

Jöjj és ne késsél!

Vajda István, Balogh Lujza, Kristóf György.
ím: Vajda István ref. s. lelkész,

HAZATÉRT TESTVÉREINK.

Dr. Nagyenyedi Jeney Elek, nyug.
árvaszéki elnök, a református
egyházköztség főgondnoka, egyházmegyei
tanácsbíró stb. 75 éves korában, február
8 án az Urban elhunyt. Azok közé a
tiszta jellemű erdélyi férfiak közé tarto-
zot, akik minden szolgálatot egész lélek-
kel töltöttek be. Önzetlen, áldozatos, ko-
moly, mindig a jövőbe néző és a jövődőt
építő, áldott lelkű ember volt Igazi erdélyi
ember volt, aki örállónak érezte magát
minden szolgálatban, figyelt, érdeklődött,
tanult folytonosan és a tekintete mindig
ott csüggött Isten szent akaratán és inté-
sén. Áldot legyen mindig emlékezete mi-
közöttünk!

Eöri Szabó György mérnök, egyház-
megyei képviselő stb életének 66-ik évé-
ben, Dévén, február 1-én az Urban el-
hunyt Szeretteitől távol élve, a hű-éges
jóbarát, Fekete János nagyrapolli lelki-
pásztor állott koporsójánál és testvérei ne-
vében ő kísérte el utolsó földi útján. Az
egyházi és nemzeti közélet hűséges mun-
kását vesztette el benne. „Az igazak em-
emlékezete áldott!”

Az Egyesült-Államokban kb. 300 protestáns egy-
z és misszió dolgozik olaszok között, akiknek száma
protestánsokat számítva, csak 25 ezer. Az Egyesült-
lamokban lakó olaszok száma 5 millió, de ezek
m mind római katolikusok. Az utóbbi harminc év-
n az olaszok közül több mint 60 ezer lett protestáns.

H I R E I N K

A hat nagyhatalom, Németországot kivéve, ma
65%o al többet költ fegyveres ereje fokozására, mint a
világháború előtti évben tette. Az Amerikai Egyesült-
Államokban ez a szám 244 millió dollártól 1930-ban
727 és félmillió dollárra emelkedett s ez az állam
1932 ben költségvetésének 65.2%o-át költötte katonai
célokra. Az Egyesült-Államok minden 21 éven felüli
polgára évente 46 dollárt fizet minden más adótól el-
tekintve hadi célokra.

Az Egyesült-Államokban statisztikát készítettek a
gonoszlevőkről, mely szerint ezek száma 400.000. azaz
háromszor annyi, mint amekkora ezen ország katonasá-
ga létszáma. A bűn elleni küzdelem az országnak
évente 13 millió dollárjába kerül. A bűnesetekre rávi-
lágít, hogy évente 12 ezer embert gyilkolnak meg,
3000-et rabolnak el, 100.000 testi sértés és 50 ezer rab-
lás történik.

A Panizlám kongresszust nemrégiben tartották
meg Jeruzsálemben. Elhatározták, hogy mindent meg-
tesznek az iszlám terjesztésére a nyugati országokban.
Az első ilyen terjeszkedési terület gyanánt Budapestet
jelölték ki, ahol egy hatalmas mecsetet készülnek épí-
teni és amelyet szent városnak jelentenek ki. Ennek a
határozatnak alapján számos régi mecsetet hoztak jó-
karba Bulgáriában és Jugoszláviában. Az egyik legszebb
balkáni mecsetnek a 400 éves ünnepegyére Serajevóban
a jugoszláv király is elküldte képviselőjét. Új mecsete-
ket készülnek építeni Londonban, Párisban. Az egyiptomi
királyt felszólították, hogy a misszió keresztyén munkája
ellen erőlyes intézkedéseket léptessen életbe.

A Bibliát 936 nyelven nyomtatták ki. A legutolsó
a biblia egyes részeinek egy afrikai és egy indiai táj-
szólásban, amely utóbbit Mexikóban beszélnek.

Az Erdélyi Református Nőszövetség bucaresti-i
tagozata (București 2., Str. Stirbey-Vodă 9.) az alábbi
szövegű levéllel fordult a társ Nőszövetség tagozataihoz:

București-i Nőszövetségünk régóta figyelt erdélyi re-
formátus gyülekezeteinkből a fővárosba szolgálatba és
munkába jövő asszony és leánytestvéreink itteni életét.
Istennek háta, jóleső büszkeséggel állapíthatjuk meg —
különösen székely nőtestvéreink felől —, hogy itt meg-
állják helyüket, munkások, szorgalmasak, megbízhatók,
testileg és lelkileg tiszták. Megkülönböztetett megbecsül-
tetésben részesülnek is a legtöbb munkaadónál és alkal-
mazónál. Sok esetben tapasztaltuk, hogy nem is marad
eredmény nélkül itteni forgalódásuk, sőt itt összegyűjtött
keresetükkel otthon maradt övéiknek s általuk egész er-
délyi népünknek gazdaságilag is segítségére vannak.

De gyakran akadnak köztük hajótörtek is. Bete-
gek, megesettek, szerencsétlenül jártak, munkaképtelenek
és munkanélküliek. Olyanok, akik legtöbbször hibájukon
kívül indulva meg a lejtőn, a nagyvárosi élet mély testi
és lelki fertőbe jutnak. Tízezerszámra itt élő nőtestvé-
reink közül sokkal több került ki ilyen nyomorúságba
jutott, mintsem fogyatékos erőnkkel segíteni tudunk
volna rajtuk.

De Isten meghallgatta könyörgéseinket és segítsé-
günkre jött erőllenségünkben. A főliszteleit és méltósá-
gos Igazgatótanács oly mértékben állott növekedelmi misz-
siói célkitűzéseink mellé, hogy ez egy bucaresti-i refor-
mátus Leányotthon felállítását teszi lehetővé, ahol bajba
jutott nőtestvéreinket befogadhatjuk s munkába helye-
zésükig hajlékot nyújthatunk számukra s őket azontul
is számontarthatjuk és gondozhatjuk.

Ezen Bucuresti-i Református Leányotthon berende-
zési és felszerelési tárgyainak előteremtése végett fordul-
lunk most Hozzatok, szeretett Testvéreink és kérik, in-
dítások hatáskörökben gyűjtést felállítandó Otthonunk
számára, melynek méretei, a benne nyújtott gondozás
milyensége attól függenek, hogy Ti mily mértékben jöttök
segítségünkre. Sajnos ugyanis, a mi itteni erőnket sze-
gény- és árvallgyünk feladatai teljesen lekötik.

Kérünk: ágyneműket, lepedőt, szalmazsákvásznat,
takarót, lehetőleg fehér vagy sötétszürke gyapjúpokrót,
párnahuzatot és tokot, láb- és fallsznyeget, törülközőt,
asztalt és konyhai ruhaféléket, fosztott tollat. Bármely
evőeszközt, asztalt és konyhai felszerelést. Aztán meg-

örízhető ételműeket, mint szalonnát, zsírt, sajtot, diót, lisztet, babot, burgonyát stb. Ima-, énekes-, olvasókönyveket és bibliát.

Bármely kís adományt hálás szívvel fogadunk, egy darab kenyér is sokat jelent olyan helyen, ahol napokon át betevő falat nélkül élnek testvéreink. Egy pohár, egy takaró is érték számunkra, amikor a Leányotthonnak még csak üres falai vannak.

Hisszük, hogy kérésünk nem lesz hiábavaló, mert megértitek, hogy ezen vállalkozás által a mi népünk ide-sodródott gyermekeivel szemben kezdjük meg leróni régi tartozásainkat.

„Annakokáért míg időnk van, cselekedjünk jót mindenkkel, kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédeivel.“ Gal. 6. 10.

Az egybegyűlt adományok elszállításáról, mihelyt felőle az értesítéseket kapjuk, gondoskodni fogunk.

Nyilatkozat.

Egy cikkirő lelkiismeretbeli érzékenységének mértékére nézve, ami egyszerűs mind az evangéliumnak az egyéni életet, — kivált pedig a lelkipásztort, — átható erejének bizonyossága is, egyetlen szerkesztő sem lehet felelős. Azonban e lap komoly célkitűzésére való tekintettel, a mi eddig is épen azokban a nagyon találó és valóban időszerű vezető cikkekben jutott kifejezésre és e lap kiváló és nagyrabecsült szerkesztőjével szemben való tiszteletadásom kényszerít arra, hogy a f. é. 2-ik számban a 17-ik oldalon közöltekre nézve az alábbi szembeállításban helyreigazítást kérjek.

Kiáltó szó: „bizonyára érdeklődéssel olvasnád azt a közleményt, mely a magyar theologia véznaságán bucsálódik és igéri, hogy figyelemreméltó nagy dolgokat fog mondani a theológiáról.“ (1934. febr. 1. sz.)

Református Órálló: „Ne értsen félre senki! Mi nem magunk akarjuk hordozni a theologiai tudományos munkát, nem magunk akarunk tudományt csinálni, mi csak kiáltó szó akarunk lenni, mi csak fáklavivők, sereggyűjtők.“ (1933. dec. 15. i. sz.)

Sapientia sat.

Dr. Mezey Mihály,
lelkipásztor.

A fenti Nyilatkozatot a jó békesség kedvéért szösz szerint közlöm. A cikkirő megkérdése nélkül és az ő igazolására azonban hozzáfűzöm, hogy az Órálló többet ígért, amennyi az idézetben foglaltatik. Új „szintetikus theológiát“ és „magyar theológiát“ ígért. A „magyar theológiát“ még értjük, de nem úgy, mint az Órálló, hanem úgy és abban az értelemben, hogy annak kérdései a mi sajátos magyar existenciánkból kell, hogy kinőjenek. A „szintetikus theológiát“ azonban nem értjük, hogy mi fán terem és micsoda részekből és hogyan tevődik össze. Szerkesztő.

A helyi református egyházközség presbiteriuma határozatilag kimondotta, hogy a helyi református körház fejlesztése érdekében a négy parochiális körnek megfelelőleg, négy beteg ellátását biztosítja 12.800 lel befizetésével. Ennek az összegnek egyharmadát hordozza az árvaalap, egyharmadát a parochiális körök pénztárat és egyharmadát a presbiterék.

„A templomkertek berendezése, ápolása“ címen a R. Sz.-ben egy közlemény jelent meg Török Bálint EGE. titkár tollából, melyben felhívja a figyelmet a templom- és papikertekre, valamint az iskolaudvarokra, ame-

lyek igen sok helyt alapos rendezést, fásítást és utánpótlást kívánnak. A rend és szépségügyi szempontokon kívül egyházgazdasági érdekből is nagyon fontos a felvetett eszmének a valóra-váltása, amelyhez készséggel és díjtalanul nyújt segítőkezet az Erdélyi Gazdasági Egylet Kereszteti Szakosztálya. Cluj.

Palesztinában a kereszténység 200 különféle formája van képviselve. A keresztények száma 91.398, a zsidóké 174.612, a mohamedánoké 759.712. A zsidók háromnegyedrészre városban él és csak 15 százaléka él földművelésből. A világ zsidósága közül sokan vándorolnak Palesztinába. 1932-ben 9553 zsidó költözött az ősi hazába és pedig Lengyelországból 3156, Irakból 1055, az Északamerikai Egyesült-Államokból 864, Romániából 504, Németországból 353, Oroszországból 137. Az 1033. év első 3 hónapjában 6312 zsidó ment Palesztinába. A Hitler-uralom kezdetétől 50.000 zsidó menekült hagyta el Németországot, de Palesztinába csak 6000 ment, mert az ottani kormányzó többnek nem adott engedélyt.

Az Erdélyi Református Egyházkerület intervenciójára a pénzügyminisztérium a református Nőszövetségeknek, a látványosságai adóra vonatkozó 34. cikkely értelmében megengedte, hogy ünnepélyei és táncvigalmi után 1934 december 31-éig kedvezményesen csak 4 százalékos redukált adót fizeszenek, ha bebizonyítják, hogy azokat jótékony célra rendezték.

A református theologiai tanárok országos konferenciájukat folyó évi febr. 1. és 2. napjain tartották meg Debrecenben dr. Kállay Kálmán egyet. tanár elnökelete alatt. A konferencián a magyar református theologia különböző ágainak helyzetképét és legközelebbi feladatait tárgyalták meg dr. Pongrácz József (exegetika), dr. Tavasz Sándor, lapunk felelős szerkesztője (rendszeres theologia), dr. Vasady Béla (általános vallástudomány), dr. Révész Imre (egyház történelem) és Csikesz Sándor (gyakorlati theologia) előadása nyomán.

Szerkesztői üzenetek

S. R., — Lapunk és elsősorban az általunk szolgált ügy érdekében végzett fáradozásait hálásan köszönjük. Az új előfizetőknek a lapot megindítottuk.

B. D., Basel. — Február 4-én kelt leveled kézhez vettem. Cikkeidet várom. Thurneysennek add át szíves testvéri üdvözlésünket.

Dr. B. E., Tda. — Új előfizetők gyűjtésével kifejtett munkáért fogadd hálás köszönelünket. Táborunk nő, de mi nem tekintjük azt a magunkénak. Arra szeretnők a személy kapcsolatokat felhasználni, hogy minden elért erevel a mi erdélyi és általában az egész romániai református egyháznak, protestántságunknak, kereszténységnek és magyarságnak tegyünk nagy szolgálatot. A tőz gyűllekezettel való állandó és áldásos kapcsolat mindig jó gondunkat fogja képezni.

V. I., Tda. — A Felhívást közlöm. Az abban foglaltakra vannak már bizonyos adataink, amelyek talán felhasználhatók lennének. A gondolatnak híve vagyok és készséggel támogatom.

Sz. Z., Szvos. — Cikkedet pontos időben kézhez vettem. Nagyon köszönöm.

Cs. F., Hteg. — Az új előfizetők hálás köszönettel vittük tudomásul. Tanácsait nagyon köszönöm, hiszen a lap iránti meleg érdeklődésednek és szeretetednek a kifejezése. — Arra törekszünk, hogy tudományos mondanivalónk tartalmukban legyenek tudományos becsüek, formájukban pedig élénkek és könnyedek. — A lelkipásztori szolgálatot támogatni és segíteni akarjuk. — A szénlor-rovat személyi híreit nem mellőzhetjük, miután kérésük szerint ezek is a kapcsolatokat erősítik. Előfizetőink sorában pedig tekintélyes számmal vannak képviselve. — A külföldi kapcsolatok ébrentartása szívünk szerinti kívánság.

T. Gy., Fflu. — Az új előfizetőknek a lapot megküldöttük. Szolgálataidat nagyon köszönjük.

Dr. M. M., Mi. — Nyilatkozatát, megjegyzésünkkel, lapunk Híreink rovatában közöljük.

A szerkesztésért felel: DR. TAVASZY SÁNDOR.